

Bilag 2

POLITIKENS KRONIK

Onsdag den 23. januar 1980

Et nærliggende eksempel

Af Ove Nathan

Professor Ove Nathan, der var medlem af atomenergikommissionens forretningsudvalg, mens Barsebäck-værket var under opførelse, giver i denne kronik et rids over værkets tilblivelseshistorie – og især et klart billede af, hvordan det kan gå, når teknologer styrer bag lukkede døre.

Barsebäck-sagen er et talende eksempel på samspillet mellem teknologi og samfund, sådan som det formede sig i 60'erne og 70'erne. Det er historien om det svenske atomkraftværk ved Øresund, som blev ekspertplaceret ved fiskerbyen Barsebäck i slutningen af 60'erne, hvis to reaktorer blev taget i brug i midten af 70'erne – og som blev erklæret for fejlplaceret (på grundlag af amerikanske retningslinier) af en dansk miljøminister kun få år efter (Ivar Nørgaard i Folketinget 8. december 1978). Og som alligevel kører videre for fuldt tryk.

Det er Barsebäck's beliggenhed, midt i Sydskandinaviens tættest befolkede område, kun ca. 25 km fra det københavnske hovedstadsområde, der gør sagen så enestående.

Hvorfor skulle der ligge et stort kraftværk netop dér? Den tekniske logik er meget ligetil. Det koster penge at transportere el, og der er mange kunder i det tætbefolkede Malmöområde. Desuden ligger værket klos op ad den højspændingslinie, der er hovednerven i Sveriges elforsyningssystem. Teknologioptimismen var på det højeste i 60'erne, og der var ingen offentlig debat om atomkrafttrisci.

Efter de reglér, og aftaler, man havde dengang, var svenske myndigheder ikke forpligtet til at spørge Danmark om placerings-spørgsmålet. Alligevel skete der en orientering i februar 1968 ved et brev til den danske sundhedsstyrelse. Den videre udvikling i Danmark havde jeg selv lejlighed til at følge i første parket, ved mit medlemskab af den danske atomenergikommissionens forretningsudvalg i årene 1971-76.

Den danske atomkraftlovgivning fra før 1976 adskiller sig på flere punkter fra den nuværende. Det centrale led var atomenergi-

kommissionen (AEK), der havde til formål at »fremme atomenergiens fredelige udnyttelse til samfundets tarv«.

AEK var oprettet ved en lov fra 1955 og bestod af 20-30 håndplukkede medlemmer, som i første række skulle repræsentere naturvidenskabelig forskning samt landets kraftværker og industri. Den tekniske side af sagen blev ved lovens gennemførelse henlagt til et stort, nyt laboratorium med forsøgsreaktorer, som blev placeret i Risø, og som blev stillet under AEK's ledelse. AEK's og Risø's opgaver var på samme tid rettet mod at fremme og kontrollere den ny teknologi. Sådan havde man også indrettet sig mange andre steder f. eks. i USA. Det lå i tidens ånd at satse ubetinget på atomkraft som fremtidens dominerende energikilde, og Risø fik med årene en stab på omkring 800 ansatte og et årligt budget på langt over 100 millioner kroner, hvoraf en meget stor del gik (og går) til reaktorteknologiske formål.

Den daværende administrative konstruktion er et skoleeksempel på, hvordan teknisk ekspertise og centraladministration i forening kan bringes til at fungere, som var det en stat i staten. AEK og Risø sorterede ikke under noget ministerium, men administrerede sig selv med direkte forbindelse til en minister. Ifølge en anlægslov fra 1962 var det sundhedsstyrelsen og AEK, der skulle sikkerhedsvurdere et eventuelt dansk atomkraftværk før opførelsen. Hvis disse to instanser sagde god for sikkerheden, krævedes kun ministerens underskrift som den afgørende godkendelse. Folketinget havde sat sig selv ud af spillet. Alt kunne foregå bag lukkede døre. Allerede ved AEK's oprettelse i 1955 var man naturligvis opmærksom på sikkerhedsproblemerne, men som det beroligende lød i kommissi-